№ 16 Նոր.-Երկուշաբթի փետրվարի 9 1888 Երկուշաբթի փետրվարի 9 № 16

ՏԱՍՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1888 ԹՈՒԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բաղարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը:)

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի անբացատրելի ընտրութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիւղական ուսուցիչներ և գիւղատնտեսութիւն. Հասարակական հանգամանքութիւններ. Լուսաւորող առարկաների և նաւթային արդիւնաբերութեան Պետերբուրգի ցուցահանդէսը. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ժողովրդական դպրոց և պատերազմական ույժ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Թիւրքիայից.

ՄԻ ԱՆԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

„Մշակի“ № 14-ի մէջ Կ. Պօլսից հաղորդած լուրից երևում է, որ Զմիւռնիայի նախկին առաջնորդ Մուրադեան եպիսկոպոսը, արդէն հրաժարված առաջնորդական պաշտօնից, թողել է Զմիւռնիա և գտնվում է այժմ Կ. Պօլսում: Նոյն լուրից երևում է, որ Եւդոկիոյի գաւառական ժողովը ընտրել է Մուրադեան եպիսկոպոսին առաջնորդ Եւդոկիոյի թեմի:

Առ այժմ մենք տեղեկութիւններ չունենք թէ ի՞նչ շարժառիթներ են դրդել Եւդոկիացիներին այդ ընտրութիւնն անելու, բայց ինչ և իցէ մեզ անբացատրելի է մընում Եւդոկիոյի գաւառական ժողովի այդ ընտրութիւնը: Ի՞նչ ընդհանուր սկզբունքներով է ղեկավարվել ժողովը այդ ընտրութիւնն անելիս, մեզ անբացատրելի է, միայն այդ տեսակ ընտրութիւն պէտք է, անտարակոյս, մի ցոյց համարվի Կ. Պօլսի և Զմիւռնիայի հայերի հասարակաց կարծիքի և Կ. Պօլսի պատրիարքարանի և կենտրոնական ազգային վարչութեան դէմ:

Հարցը շատ պարզ է. Զմիւռնիայի նախկին առաջնորդը, մանաւանդ վերջին ամիսներում, այնպիսի ընթացք էր բռնել, որով ընդհանուր դժգոհութիւն էր պատճառել թէ Թիւրքահայոց հասարակաց կարծիքին և թէ կենտրոնական ազգային վարչութեան մէջ: Անմիջապէս ընտրել թեմական առաջնորդ մի մարդուն, որ քանի մի շաբաթ առաջ իր անտեղի վարմունքով ընդհանուր դժգոհութիւն էր պատճառել,—կարելի էր միայն հասարակաց կարծիքի դէմ ցոյց անելու համար: Բայց ի՞նչ կարիք ունի Եւդոկիոն հասարակաց կարծիքի դէմ ցոյց անելու, ի՞նչ կարիք ունի Եւդոկիոյի գաւառական ժողովը աշխարհին յայտնելու թէ համերաշխ չէ համարում իրան ոչ Կ. Պօլսի, ոչ էլ Զմիւռնիայի հետ,—այդ մեզ անհասկանալի է մնում:

Մեր լրատուն աւելացնում է որ, ինչպէս երևում է, Մուրադեան եպիսկոպոսը չը պիտի ընդունէ այդ ընտրութիւնը:

Մենք էլ այն կարծիքի ենք, որ Մուրադեան եպիսկոպոսը մեծ խոհեմութիւն արած կը լինի, եթէ չընդունի Եւդոկիոյի գաւառական ժողովի կողմից իրան առաջարկած պատասխանատու պաշտօնը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մի քանի ժամանակ սրանից առաջ արդէն առիթ ունեցանք հաղորդելու, որ պետական կալուածների մինիստրութիւնը ցանկանում է մի շարք այնպիսի միջոցների դիմել, որպէս զի գիւղական վարժապետները ծանօթանային գիւղատնտեսութեան դէթ տարրական գիտելիքների հետ, և դրանով կարողանային օգտաւէտ լինել ժողովրդին, ծանօթացնելով նրան գիւղական տնտեսութեան վերաբերեալ մի քանի կարեւոր տեղեկութիւնների հետ: Նորերումս երկրագործութեան և գիւղական արդիւնաբերութեան դեպարտամենտը դիմել է մասնագիտական Գիւղատնտեսական դպրոցներին այդ հարցի առիթով: Այդպիսի մի գրութիւն ստացվել է և Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութիւնը, որով յիշեալ դեպարտամենտը առաջարկում է Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցում հիմնել գիւղատնտեսական կուրսեր ժողովրդական վարժապետների և ուսուցչական սեմինարիաների աշակերտների համար: Այդ կուրսերի նպատակը պէտք լինի հաղորդել վարժապետներին և առհասարակ կուրսերը յաճախողներին հիմնական տեղեկութիւններ գիւղատնտեսութեան զանազան ճիւղերի վերաբերութեամբ, թէ տեսականապէս և թէ գործնականապէս: Դրա հետ միասին օգտաւէտ է համարվում սովորեցնել և մի քանի այնպիսի պարզ արհեստներ, որոնք սերտ կապ ունեն գիւղատնտեսութեան հետ: Այդ առաջարկութիւնը երկար վիճաբանութիւնների նիւթ եղաւ Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան փետրվարի 6-ի ընդհանուր ժողովում: Ժողովը ընդհանրապէս մեծ համակրութեամբ վերաբերվեց դէպի այդ օգտաւէտ նպատակը,—բայց թէ ինչ միջոցներով կարելի է հասնել այդ նպատակին, ահա այն հարցը, որը առաջ բերեց զանազան տեսակ կարծիքներ: Պէտք է նկատել, որ երկրագործութեան դեպարտամենտի յիշեալ գրութիւնը քննվել է Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցի մանկավարժական ժողովի մէջ, և ժողովը այդ օրը ներկայացրեց ընկերութեան ընդհանուր ժողովին իր եզրակացութիւնները, որոնցից երևում է որ Այգեգործական դպրոցում կարելի է հիմնել յատուկ կուրսեր ժողովրդական դպրոցների վարժապետների համար, բայց որպէս զի այդ վարժապետները կարողանան ծանօթանալ գործի հետ, պէտք է մնան կուրսերի մէջ ոչ թէ ամառվայ երեք ամիսների ընթացքում, ինչպէս պետական կալուածների մինիստրութիւնն է առաջարկում, այլ նոյն իսկ գարնան և աշնան մի քանի ամիսների ընթացքում, քանի որ այդ ամիսներում միայն կարելի է գործնականապէս ծանօթացնել վարժապետներին գիւղատնտեսութեան այս կամ այն ճիւղերի հետ: Մենք չենք մտնի այն միջոցների մանրամասնութիւնների մէջ, որոնք հարկաւոր են այդպիսի կուրսեր հիմնելու համար. այդ միջոցները, տեղական պայմաններին նայելով, կարող են այսպէս կամ այնպէս կազմակերպվել,—մեզ համար ամենից կարևորը յիշեալ նպատակն է, որի կարևորութեան և օգտաւէտութեան մասին շատ անգամ արդէն առիթ է եղել խօսելու: Անկասկած պետական կալուածների մինիստրութիւնը՝ հարկաւոր տեղեկութիւնները ստանալուց յետոյ, կիրագործի իր այդ ցանկութիւնը. մնում է ցանկանալ միայն, որ Թիֆլիսի Այգեգործական դպրոցին կից էլ հիմնվէին այդ գիւղատնտեսական կուրսերը՝ Անդրկովկասի գիւղական վարժապետների համար:

Գիւղատնտեսութեան հետ ծանօթ վարժապետները մեծ ծառայութիւն կարող են անել ժողովրդին, նպաստելով տեղական արդիւնաբերութեան զարգանալու գործին: Եւ եթէ մենք այժմ չունենք ժողովրդական այնպիսի վարժապետներ, որոնք մի և նոյն ժամանակ լինէին և գիւղատնտեսներ, և կարողանային չօշափելի միջամտութիւն ունենալ ժողովրդի պարապմունքների մէջ, գոնէ պէտք է յարմար առիթը ձեռքից բաց չը թողնել՝ վարժապետներին փոքր ինչ գիւղատնտեսութեան մէջ վարժեցնելու համար, որի համար այժմ հարց է յարուցված մինիստրութեան կողմից և որի գոր-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս 25 յունուարի

Կրօնական և Քաղաքական ժողովները իրենց անցեալ աւուր նստի մէջ շատ զբաղեցան այդ տեղեկագրով: Կրօնական Ժողովը կը պահանջէր, որ այդ տեղեկագիրը ամբողջապէս թարգմանուի ինչպէս որ է, և ուղղակի կայսեր մատուցուի:

—Կայսրը, կըսէին եկեղեցականք, կասկածներ ունեցած է հայոց մասին և ամբաստանութեանց ստուգութեանը լաւ վերահասու լինելու համար անաչառ քննութիւններ բացած է. մատուցանենք այդ տեղեկագիրը կայսեր. թող տեսնէ թէ ինչպիսի աղբիւրներէ բղխած են այդ ամբաստանութիւնները: Ալէաթճեանի պերճախօս լեզուն, ցոյց տուած անհերքելի փաստերը, որք աւելի ույժ կառնուն, երբ Պատրիարքարանէն վաւերացեալ կը ներկայանան, պիտի ծառայեն անշուշտ խընդիրը լուսաբանելու: Տարակոյս չը կայ թէ զրպարտիչներն, ոյք կայսեր միտքը խռովեցին, այսքան աղմուկի պատճառ եղան, այնքան անմեղներու տառապանաց առիթ հայթայթեցին, այդ զրպարտիչներն անշուշտ պիտի պատժուին: Եւ լաւ է որ պատժուին, վասն զի այդ սև ոգիները նորանոր աղէտից ծնունդ պիտի տան ապագային մէջն ալ, ինչպէս մինչև ցարդ տուած են:

Այս լաւ առաջարկը շատ ախորժելի չեղաւ Քաղաքական Ժողովոյ, որոյ ատենապետը կըսէ թէ՝ կը բաւէ այս տեղեկագիրը թարգմանել և միայն Մեծ-Եպարքոսին ներկայացնել: Բայց կրօնական ժողովականք չեն ուզեր ընդունել այս առաջարկը: Կըսեն թէ Մեծ-Եպարքոսը այդ տեղեկագիրը կարդալէ վերջ ըստ օրինի պիտի խրկէ դատական գործոց Նախարարութեան: Այս վերջինս իւր կարգին տեղեկութիւններ պիտի պահանջէ վիլայեթ դատական իշխանութիւններէն. անոնք իրենց տեղեկութիւնները պիտի տան, անշուշտ իրենց տեսակէտներով. այդ տեղեկութիւնները Մեծ-Եպարքոսին պիտի հաղորդուին յետոյ, անկէ Պատրիարքարանին պիտի գան, Պատրիարքարանը իւր դիտողութիւնները պիտի ընէ, և այլն և այլն:—Ամիսներ, գուցէ տարիներ անցնին այսպէս. մինչդեռ խնդիրը ուղղակի կայսեր ներկայացնելով, կայսեր ազդու հրամաններովն անմիջապէս արդարութիւնը յայտնի կըլլայ:

Այս խնդրոյն վրայ բաւական երկար և տաք վիճաբանութիւն մը տեղի կունենայ: Քաղաքական Ժողովը կը պնդէ թէ՝ քանի որ կայսրն հաղորդեց Պատրիարքին թէ կատարեալ վստահութիւն ունի հայոց հաւատարմութեան և տիրասիրութեան վրայ, բնական է որ ձերբակալեալներուն անմեղութիւնն ալ շուտ ապացուցուի և ազատ արձակուին, հետևաբար անհրաժեշտ հարկ չը կայ նորանոր դիմումներով ձանձրոյթ պատճառել կայսեր: Ժողովականներէն ոմանք ալ խղճահարութիւն կունենան մեր ներքին այս պժգալի, ամօթալի մատնութիւններն նոյն իսկ Պատրիարքարանի միջոցաւ կայսեր իմացնել:

Կրօնական ժողովը կը համակերպի վերջապէս, թէպէտ մի քիչ ակամայ, Քաղ. Ժողովոյ տեսութեան այն պայմանաւ, որ այդ որոշումը վերջնական չըլլայ, այլ սպասել խնդրոյն փութանակի կարգադրման:

Գ. Պէշիկթաշի գերեզմանատան հարց: Այս խնդիրը վերստին կը ներկայանայ: Քաղ. Ժողովոյ ատենապետ Սիմօն պէյ Մաղաքեան կը յայտարարէ թէ՝ արքունի պալատան հրամանատար Օսման փաշա հրաւիրած է Ֆրէնկեան Աբրահամ էֆէնդի, Պատրիարքարանի գործակատարը Դրան քով, և հաղորդած է նմա թէ՝ պէտք է որ Պատրիարքարանէն վերջապէս պատասխան տրուի այն գրոյն, զոր ինքն Օսման փաշա գրած է Պէշիկթաշի գերեզմանատունը յանձնուելու խնդրոյ մասին:—«Մշակի» անցեալ տարուան 140 թուոյն մէջ հրատարակուած նամակաւ հաղորդած եմ թէ՝ ինչպիսի տխուր պարագաներու մէջ այս խնդիրը վերստին ծնունդ առաւ, և թէ Պատրիարքը պատասխանեց որ ինքն հրաժարեալ լինելով, իւր յաջորդին կը մնայ պատասխան տալ: —Արդ քանի որ Պատրիարքը, թէպէտև գործոց գլուխ, բայց իբր հրաժարեալ կը նկատուի, բնական էր կրկնել նախորդ պատասխանը այս անգամ ևս. բայց Պատրիարք և Սիմօն պէյ կը մտածեն ուրիշ կերպ և խնդիրը կը բերեն Խառն Ժողովին (Կրօնական և Քաղաքական Ժողովոց միասին բրած ժողովները կը կոչենք այստեղ «Խառն Ժողով»:)

Թէ ինչ տեսութիւններ ունեն կրօնական ժողովականք այս խնդրոյ մասին, հաղորդած եմ անցեալ նամակումս. այս անգամ Կրօն. Ժողովը չունէր ոչ այլ ինչ ընելու, բայց եթէ կրկնել նախապէս իւր բրած յայտարարութիւնները, զորս մենք ալ այստեղ կրկնելու հարկ չենք սեպեր, քանի որ արդէն «Մշակի» ընթերցողաց ծանօթ են:

Այս խնդրոյ լուծման համար Սիմօն պէյ կառաջարկէ ուղղակի բանակցութեան մտնել Մեծ-Եպարքոսին հետ: Յայտնել նմա թէ՝ ազգը պատրաստ է յանձնել Պէշիկթաշի գերեզմանատունն առանց ո՛ և է դժուարութեան, միայն խնդրելով որ կարգադրուին շուտով այն բազմաթիւ խընդիրք, ոյք առկախ կը մնան: Սիմօն պէյ կը յուսայ այս եղանակաւ օգուտ քաղել ազգային գործոց բարւոքման:

Բայց չենք կարծեր, որ գերեզմանատունը յանձնելու ձևն օգտակար եղանակ մը լինի: Եւ արդարև եթէ կառավարութիւնը ի փոխարէն գերեզմանատան չը կարողանայ կատարել մեր գործերն ամեն ոք պիտի աղաղակէ թէ՝ խաբուած ենք և հետևութիւններն ակներև են: Իսկ եթէ կատարէ, բնական պիտի լինի հետևցնել՝ եթէ մեր գործերն, արդար և օրինաւոր էին ինչո՞ւ կառավարութիւնը չը կարգադրեց զայնս առանց գերեզմանատան խնդրոյն: Անշուշտ պիտի ըսենք. «եթէ Պէշիկթաշի գերեզմանատունը գոյութիւն չունենար միթէ մեր գործերը չը պիտի կարգադրուէին: Միթէ պէտք է ամեն մէկ խնդրոյ լուծման համար մէյմէկ գերեզմանատուն յանձնել:» Եւ այս տրամաբանութիւնը կը տարածուի ամէնուրեք և չենք կարծեր որ նպաստաւոր կարծիք մը առաջ բերէ նոյն իսկ կառավարութեան դիտաւորութեանց համար: Հետևաբար տէրութեան լաւագոյն բարեկամն այն է, որ խորհուրդ պիտի տայ կառավարութեան իբր օրէնք ընդունել կայսեր աղնուա-

ծաղրութեան մէջ ամենագլխաւոր դերը պատկանում է մասնագիտական-գիւղատնտեսական հիմնարկութիւններին։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զէյթունի հրկիզեալների թշուառ դրութեան լուրը բաւական տպաւորութիւն թողեց ռուսահայերի վրա, և ամեն կողմ այդ նպատակի համար հանգանակութիւններ եղան։ Այդ հանգանակութիւնները դեռ ևս շարունակվում են, և մինչև այժմ ռուսահայերի մէջ հաւաքված գումարը հասնում է 30 հազարի։ Թէ ինչ գումարի կը հասնի Զէյթունի հրկիզեալների օգտին կատարվող ընդհանուր հանգանակութիւնը, այդ առ այժմ յայտնի չէ, քանի որ Կ. Պօլսում կազմված յանձնաժողովը մինչև այժմ դեռ ոչ մի տեղեկութիւն չէ հաղորդել հասարակութեանը այն փողերի քանակութեան և գործադրութեան հետևանքների մասին։ Բայց մի երևոյթ կայ, որի մասին հէնց այժմ էլ շատ են խօսում զանազան շրջաններում, և որի վրա արժէ մի քանի խօսք ասել։

«Ամբողջ ռուսահայերը մինչև այժմ զէյթունցիների համար հանգանակել են ընդամէնը մինչև 30 հազար րուբլի միմիայն, ասում են շատերը. Այդ պատիւ չէ բերում միլիօնատէր ռուսահայերին, որոնք, եթէ ցանկանային, հարիւր հազարներ կարող էին տալ։» Այդ նկատողութիւնը պէտք է խոստովանել, ունի իր արդարացի կողմերը։ Միլիօնից աւելի մի ժողովուրդ, որը ցոյց է տալիս որ հասարակական բարեգործութեան զգացմունք և հասկացողութիւն ունի, կարող էր աւելի մեծ ոգևորութեամբ և աւելի չօշափելի համակրութեամբ վերաբերվել դէպի մի այնպիսի գործ, ինչպիսին Զէյթունի հրկիզեալներին օգնելն է։

Սակայն, հետաքրքրական է նայել պատկերի վրա և միւս կողմից։ Պատկերի այդ միւս կողմը արտայայտում է մի խուլ բողոք դէպի այնպիսի գ ե ղ ծ ո ւ մ ն ե ր, որոնք ոչ թէ միայն կարող են թուլացնել հասարակական հանգանակութիւնների և բարեգործութեան զգացմունքը, այլ և կարող են ժողովրդի երեսը դարձնել ամեն մի հասարակական նուիրատուական գործից։ «Ի՞նչպէս տանք, ինչպէս նուիրենք, ասում է ժողովուրդը, քանի որ չը գիտենք թէ արդեօք մեր տուած փողը նպատակին պէտք է հասնի, թէ պէտք է կուլ գնայ զանազան անխիղճ մարդկանց անյագ ստամոքսը.....»

Անկեղծութիւնը պահանջում է խոստովանել որ ժողովրդի այդ գանգատը անհիմն չէ, այլ ունի իր չօշափելի պատճառները։ Եւ ճշմարիտ, քանի քանի անգամ, և քանի քանի մարդկանց ձեռքով հանգանակութիւններ են եղել և շարունակում են լինել մեր ժողովրդի մէջ։ Ինչի համար ասէք համկամարութիւն չեն անում և չեն դիմում ժողովրդին։ Ամեն մի հասարակական բնաւորութիւն ունեցող, ամեն մի փոքր ի շատէ համակրելի գործի և անձնաւորութեան անունով փողեր են հաւաքվել և հաւաքվում են.... Բայց ինչ են եղել այդ փողերը։

Սրանից մի քանի տարի առաջ Ամբրոսիոս Խուբեսեան անունով վարդապետը՝ իր ճառամաքնութիւններով գրգռելով ռուսահայերի զգայմունքները, տասնեակ հազարներ հաւաքեց, իբրև թէ Հայաստանում մի երկրագործական դպրոց հիմնելու նպատակով,—բայց մինչև այժմ նա ոչ թէ միայն այդպիսի դպրոց չէ հիմնել, այլ և նոյն իսկ միտք էլ չունի հիմնելու, քանի որ իր հանգանակած գումարները՝ նա անխղճմտօրէն՝ սեպհականացրել և կլանել է։ Եւ այդ նոյն մարդը, այդ վարդապետը այնքան անխիղճ եղաւ, որ վրդովվեց, երբ իրանից հաշիւ պահանջեցին թէ լրագրութեան մէջ, և թէ Պօլսի ազգային ժողովի մէջ, և զանազան խաբեբայութիւններով մինչև այժմ էլ կարողացաւ անպատիժ մնալ հասարակական փողերը վատնելու համար։

Բայց, տարաբաղդաբար այդ տգեղ և քստմնելի երևոյթը ոչ առաջինն էր, և ոչ էլ վերջինը եղաւ։ Նրանից յետոյ հասարակական շատ հանգանակութիւններ եղան, և հասարակութիւնը կրկին և և կրկին անգամ տեսաւ, թէ ինչպէս զանազան համակրելի նպատակների համար իրանից տռած փողերը մտան զանազան բաղդախնդիրների գրպանները։ Եւ ճշմարիտ, ինչպէս բացատրել այդպիսի արկածախնդրութիւնները։ Ինչպէս բացատրել այն բանը, որ Զէյթունի թշուառ սովեալների համար հաւաքած դրամը, որով հաց պէտք մատակարարվէր անտէր և անտուն աղքատներին, մտնում է զանազան մարդկանց գրպանները, և խայտառակութիւնը այնտեղ է հասնում, որ նոյն իսկ տարիներ անցնելուց յետոյ այդ հասարակաց փողեր կլանողները համարձակվում են հրապարակ դուրս գալ և զանազան կեղծ, չինծու և երկդիմի բացատրութիւններով ու թղթերով հաւատացնել միամիտ ժողովրդին, որ փողերը չեն կլանված։ Հասարակութիւնը փող է նուիրում, որ Պօլիս ուղարկվի, այդ փողերը մնում են Թիֆլիսում. ժողովուրդը փող է տալիս, որ Զէյթուն ուղարկվի, այդ փողերը անհետանում են Թիֆլիսում. հասարակութիւնը փող է տալիս, որ գիւղը մի դպրոց հիմնվի Մուշի, կամ Մարաշի մէջ, և այդ փողերը օդն են ցնդում Բօսֆորի «քննաստեղծական» ափերի վրա....

Եւ այլն, և այլն, և այլն....

Ասացէք, ուրեմն, ինչ յոյսով կարող է առատաձեռն նուիրատուութիւններ անել այն ժողովուրդը, որը դեռ բաւական հեռու է առատաձեռն լինելու զօրեղ յատկութիւններից, և որը դրա հետ միասին, անկարող է, և ընդունակ չէ պատժելու այդպիսի հասարակական գեղծումները.... Եւ այդպիսով ժողովուրդը՝ փոխանակ պատժելու այդ գեղծումների հերոսներին, և այդպիսի գեղծումներ կատարող բաղդախնդիրներին, դադարում է օգնութիւն տալու այն թշուառներին, որոնք օգնութիւն են աղերսում, առանց գիտենալու անգամ, որ կան մարդիկ, որոնք իրանց անունով օգտվում են և իրանց անունով հաւաքած գումարները վատնում են առանց կարմրելու....

Իսկ այդ բոլորի հետևանքն այն է, ինչ որ այժմ տեսնում ենք. այսինքն, որ հասարակական նուիրատուութեան զգացմունքը փոխանակ զարգանալու, աւելի թուլանում և աւելի անտարբեր է դառնում։

«Ինչու փող տանք, քանի որ այդ փողերը պէտք է կլանվեն» ասում է ժողովուրդը և շատ ճշմարիտ է ասում։

Եւ այդ ամօթալի ճշմարտութեան դէմ ոչ ոք ոչինչ չէ կարող ասել... այլ մնում է միայն բացականչել. «դուք, ծվ ա զ գ ի և ե կ ե ղ ե ց ո ւ պատւի պաշտպաններ, ի սէր Աստուծոյ, ձեզ համար պահեցէք ձեր պաշտպանութիւնը, և գոնէ մի անպատւէք հասարակութիւնը ձեր խայտառակ գործերով....»

Խ. Մ.

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՂ, ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ԵՒ ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Սրան մենք ամենայն իրաւունքով կանուանենք լոյսի թագաւորութիւն։ Եւ յիրաւի, պատերից, առաստաղից կախած սեղաններ, աթոռների վրա դրած կերօսինի, գազի զանազան տեսակ կանթեղներ, նաւթային ու գազային վառարաններ, լապտեր երկաթուղու, տան փողոցի համար, այս բոլորը այրվում, լուսաւորում են մի ահագին դահլիճ, տարածելով մի շլացող լոյս, որի նմանը դուք ի հարկէ ոչ մէկ տեղ չէք տեսել ու չէք էլ տեսնի։ Դահլիճի մէջտեղը բռնել են երկու մայրաքաղաքային ընկերութիւններ, որոնք ներկայացրել են գազի համար զանազան տեսակ այրիչներ (горѣлки газовые)։ Վերի ծայրում Կումբերգ ներկայացրել է հարիւրաւոր կանթեղներ (լամպաներ), լապտերներ սկսած ամենաէժանից մինչև ամենաթանկը։ Այստեղ դրված են զանազան տեսակ գազաչափեր, գազի գործարանի մօդել, զանազան էֆֆէկտներ. վազաներ ծաղիկներով ու այրիչներով, մի մեծ ֆօնտան լողացող յաւերժահարսով (Նիմֆա), լուսաւորված լուսաւորող գազի տասնեակ լեգուիկներով։ Երկրորդ դահլիճում կան մի քանի նշանաւոր լամպաներ, որոնք բոլորովին անվնաս են՝ «Հիքս» և «Շէֆտսբիւրի»։ Հիքսի լամպան վառելու համար չը պէտք է վերցնել ապակին, հանգցնելու համար կայ մի «հանգցնող», որը կատարելապէս ծածկում է լամպայի պատրոյգը (ֆիտիլ) և այդպիսով առնում է մուխի առաջը, պայթում չէ կարող պատահել, լոյսը=25 մոմի լոյսին։ Լամպան եթէ վայր ընկնելու լինի, մի շատ հասարակ մեխանիզմ հանգցնում է նրան մինչև վայր ընկնելը. կրակ չէ կարող առաջ գալ, իսկ Շէֆտսբիւրիի լամպան բաւական է որ դուրս բերէք ձիգ (отвѣсный) դրութիւնից և նա հանգաւ։ Կատարելագործված են բէլգիական լամպաները, «Տիգկօկ» կոչվածները, որոնք առանց ապակու են և հետևաբար ունեն մի քանի տեղ անփոխարինելի արժէք այն տեղերում, որտեղ թեթև քամի անպակաս է, և որտեղ ապակիով լամպաները մուխ են տալիս։ Այս դահլիճի աջ կողմում կան երեք պավիլիօններ։ Ահա բարձրացնենք այս վարագոյրը. սենեակ է, հիւրասենեակ է ներկայացնում. փափուկ դիւաններ, սեղաններ, էլէկտրական ախորժելի լոյսը տալիս է սենեակին մի առանձին գրաւիչ տեսք, սենեակի վերին ծայրում դրած է գազից տաքացող բուխար *)։ Ահա մի նազելի զոյգ օրիորդների նստած, հեռու խլացնող դղրդոցից ու շլացնող լոյսից, դիւանի վրա, նայում են բուխարին (որի մէջ գէթ մի լօտ մոխիր չը կայ) նայում են ախորժելի լոյսին, դուր է գալիս այս բոլորը անշուշտ. «какъ хорошо!» ասում են նրանք, մտածելով մի գուցէ թէ երբ մարդու գնան, կունենան այդպիսի հիւրասենեակ.... Այստեղ մի նորութիւնից դուք անցնում էք միւսին. ահա գազի ու նաւթի համար պլիտաներ (քուրաներ), ահա գազից տաքացող ութօ (утюгъ)։ Առաջին սենեակում դրած են զանազան այրիչներ, բոլորը լոյս են տալիս նաւթից ստացած գազով։ Երկրորդ սենեակում զետեղված է գազի գործարանը, որը կարելի է տաքացնել և նաւթի մնացորդով։ Երրորդում գազանոցն է։ Նաւթից ստացած գազը 4 անգամ զօրեղ է քարածուխից ստացածիցը, բայց պէտք է ասել որ մի քիչ էլ գեղնագոյն է։ Աչքի առաջ ունենալով երկու նիւթերի արժողութիւնները՝ նաւթը և քարածուխը, նաւթից ստացած գազը գրեթէ 2 անգամ էժան է նստում։ Բացի դրանից վերջին մաքրելու համար ստացած ածխածին-ջրածինները հարկ չը կայ անցկացնելու քիմիական զանազան բաղադրութիւնների միջով՝ բաւ է անցկացնել կրի (известь) միջով։

Երրորդ դահլիճում զետեղված են զանազան տե-

*) Բուխարի պատերը պատած են «Լեռնային ազբեստով» (азбестъ)։ Գազը այրվելով տաքութիւնը նրան է տալիս, իսկ սա տարածում է ամբողջ սենեակում «ճառագայթային տաքութիւնով» (лучистая теплота)։

կան դիտաւորութիւններն և չը խանգարել գործը նորանոր ձեռնարկներով։

Հարցում մ՚ալ մեզ համար։ Կայսրը հրամայեց որ այդ գերեզմանատունը վանդակներով շրջապատուի և գեղեցիկ պարտէզի մը վերածուի։ Այդ հրամանէն ի վեր տարին լրանալու մօտ է, բայց Պէչիկթաշի եկեղեցին, որոյ անկ է այդ պարտէզը չինել, բան մը չէ ըրած։—Ինչու։

—

Ցարութիւն Պատրիարք այս աւուր թղթատարով բոլոր գաւառներու առաջնորդաց պիտի խրկէ շրջաբերական մը, յունուար 23 թուականաւ, յանձնարարելով նոցա որ իրենց հօտերն զգուշացնեն այն հրատարակութիւններէն ոյք կը լինեն ընդդէմ օսմանեան կառավարութեան։ Ահա պատրիարքի շրջաբերականին օրինակը։

«Այս օրերս օտար երկրի մէջ (ակնարկութիւն Լօնդրա հրատարակուած մի թերթի որ անցողաբար ըսենք, թէպէտ մենք չենք տեսած, բայց Լօնդրայէն կը գրեն թէ՝ ամենախմար և ամենայիմար հրատարակութիւն մ՚է, նոյն իսկ հայոց թշնամիներու ձեռօք հրատարակուած որպէս զի մեզ դէմ գրգռեն կառավարութիւններն) հրատարակեալ գրգռիչ թերթ մը տեսնուած է հայերէն լեզուով, որոյ սկզբունքներն և պարունակութիւնը գլխաւորապար կը հակառակին հայոց ազգին առ օսմանեան պետութիւնն ունեցած դարաւոր հաւատարմութեան զգացմանց և օտար են բոլորովին։

«Մեր ազգն ամեն ժամանակ վայելած է օսմանեան տէրութեան հայրական խնամքներն, անոր բարձր հովանւոյն ներքև պահպանելով իւր կրօնքն, ազգութիւնն և ազգային առանձնաշնորհումներն, անխախտելի հաւատարմութեամբ դարուց ի վեր կապուած է օսմանեան գահոյն, և ցոյց տուած է արդեամբ իւր երախտագիտութիւնն և անձնուիրութիւնն առ տէրութիւնն. հետևաբար աւելորդ է ըսել թէ այդ կարգի հրատարակութիւնք չեն կարող մեր ազգայնոց մտքերուն վրայ ներգործել, և ոչ ալ ազգին դարաւոր համոզումն խախտելով՝ իւր հաւատարմութեան ընթացքէն խոտորեցնել։

«Եւ որովհետև մեր եկեղեցական ուխտին պարտաւորութիւնն է մեզ յանձնուած հօտին հանգստութեան և անդորրութեան վրայ հսկել, այս առթիւ ևս կը յանձնարարեմք ձեզ որ արթուն կենաք և զգուշացնէք մեր սիրելի ժողովուրդն որ այսպիսի հրատարակութիւնք չը կարենան մուտ գտնել իւր մէջ, քարոզէք ձեր հօտին իւր պարտաւորութիւնն առ մեր օգոստափառ կայսրն, Սուլթան-Համիդ-Խան, որ իւր գահակալութեան օրէն զոհած է իւր հանգիստն իւր հպատակաց բարօրութեան և անդորրութեան համար, և աղօթեք առ Ամենաբարձրեալն Աստուած, Թագաւորն թագաւորաց, որ իւր նախախնամական հզօր հովանւոյն ներքև պահպանէ անոր գահն, որու ներքև միշտ բարգաւաճած է և պիտի բարգաւաճէ մեր սիրելի ազգն։»

Մնամք աղօթարար

Այս շրջաբերականին վրայ խորհրդածութեանց հարկ չը կայ։ Միայն թէ՝ այս եղանակաւ Պատրիարքը ամէնուրեք կը ծանուցանէ թէ օտար երկիրներու մէջ հրատարակութիւններ կըլլան ընդդէմ օսմանեան կառավարութեան, մինչդեռ ապահովապէս Հայաստանի մէջ մէկ կամ երկու հոգի հազիւ լսած պիտի լինեին այդպիսի հրատարակութեանց անուններն։

Այս շրջաբերականն յունուար 23-ին գրուեցաւ, իսկ յաջորդ օրը Պատրիարքը Մայր-եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր կերպով օրհնաբանութիւններ ըրաւ կայսեր համար։ Պատրիարքը շրջապատեալ էր Սիմոն և Տիմոթէոս եպիսկոպոսներէ և մի քանի վարդապետներէ. երգեցին «Թագաւոր փառաց հոգիդ կենդանարար» շարականը։ Հանդէսը փառաւոր եղած է։

—

Այս օրերս Պօլիս հասաւ պ. Դմիտրի Բաղրատաձէ, վրացի հանրածանօթ հնախոյզ պատմագէտ պետական խորհրդականը։ Ցարգելի պարոնը ի հարկէ լաւ ընդունելութիւն կը գտնէ Պօլսոյ ամեն կարգի շրջանակներու մէջ, բայց մենք կը խօսենք ինչ որ Հայոց կը վերաբերի։ Պ. Նիկողոսեան որ ամէն տեսն մեծ համակրանօք կը խօսէր պ. Բակրատձէի մասին, ինքզինքը դրաւ նորա տրամադրութեան ներքև գնա ծանօթացնելու համար Պօլսոյ Հայոց կարևոր շրջանակներն և կրթական ու բարեգործական հաստատութիւնները։ Ընկերակցութեամբ պ. Գր. Նիկողոսեանի պ. Բակրատձէ տեսակցեցաւ մի քանի հայ գիտնականներու հետ, որպիսիք են պ. Սագըզ, պ. Գաբաղաշ, պ. Տէրվիշեան և այլք։ Վրացի պատմագէտը շատ գոհ մնացած է գտնելով ի Պօլիս այսպիսի նշանաւոր անձինք։ Հետզհետէ նորանոր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ և ուսումնասիրութեան առարկաներ պիտի գտնէ։

Պօլսոյ մեր նշանաւոր անձերէն մին ալ է փորթուգալեան Միքայէլ էֆէնդի որ երկու օր առաջ բարձր պաշտօնի կոչուեցաւ կայսեր հրամանաւ։ Փորթուգալ էֆէնդի գանձուց նախարարութեան խորհրդական եղաւ (միւսիէշար)։ Գանձուց նոր նախարարը որ զանազան պարագաներու մէջ փորձած էր փորթուգալեան էֆէնդիի հմտութիւնը, տաղանդն ու վարչական կարողութիւնները, խնդրած էր կայսրէն որ այդ հայն իրեն տրուի. փորթուգալեան էֆէնդի պիտի լինի նոր նախարարի աջ բազուկը, և շատ յոյսեր կան որ պիտի կարենայ հիմնաւոր բարեկարգութիւններ ընել։ Եթէ Թիւրքիոյ մաքսատունը բարեկարգութիւններ ունի, դայնս մեծաւ մասամբ պարտական է փորթուգալեան էֆէնդիի. ամէն առեն որ եւրօպացւոց հետ մաքսային ծանր խնդիրներ կան կարգադրելու փորթուգալեան էֆէնդի մեծ դեր մը կատարած է։

Իսկ մեզ համար մասնաւորապէս յարգելի է փորթուգալեան էֆէնդի ոչ միայն իւր տնտեսագիտական հմտութեամբն, այլ հայագիտութեամբն։ Աշակերտ Մուրադեան վարժարանի և Հ. Ղ. Ալիշանի, Միքայէլ փորթուգալեան մշակած է հայոց պատմութիւնը, հայոց աշխարհագրութիւնը, հայոց լեզուն շատ հիմնաւոր կերպով. իւր ունեցած ազգի ազգի հմտութիւնները դրած է ի ծառայութիւն հայագիտութեան։

Փորթուգալեան էֆէնդի շատ տարիներ աշխատած է և գրած է քննադատական հետազօտութիւն «Եղիշէ»-ի վրայ։ Աշխատութիւնը ձեռագիր է, երբ պարագաները ներեն պիտի տպագրէ։ Հմուտ և կարող անձինք ոյք կարդացած են այդ ձեռագրէ հատուածներ, սքանչացմամբ կը խօսին և կը յայտարարեն թէ երբ տպագրուի, յոյժ կարևոր տեղ մը պիտի գրաւէ մեր պատմութեան փիլիսոփայական քննադատութեան մէջ։

Հայկակ

սակ ֆատոմետրներ՝ գործիքների լոյսի զօրութիւնը չափելու համար, էլեկտրական մարտկոցներ, չոր ու նամ տեսակներով, լոյսի հեռագիրներ (оптическій телеграфъ) որոնցով կարելի է հեռագրել 30—35 վերստի վրա, րէգուլատօրներ, բժշկական պրակտիկայում գործ ածվող գործիքներ էլեկտրոգալվանական լոյսով, զանազան տեսակ կախարդական լապտերներ։ Այս մասում երեւում էր մի շարք ռուս գիտնական-հնարողների անուններ և յիրաւի էլեկտրական լուսաւորութիւնում դրանց արածը անուրանալի է։

Չորրորդ դահլիճը մտնելու համար մենք կրկին պիտի յետ դառնանք եկած տեղերով ու ծռվենք դէպի աջ։ Բայց առաջ մտնենք ներքնայարկը։ Ներքնայարկը տանող ճանապարհում զետեղված են կերօսինի տիպիկական կանթեղներ իրանց լոյսի աստիճանը ցոյց տուող տախտակով (Ալիբէկեանի և մի ռուսի աշխատանքը)։ Պատից կախած են օրվայ հերոս Բագուի Սև քաղաքի մի քանի լուսանկարները։ Ապա մտնում ենք լուսանկարչական մութ սենեակը նէակտինիական լուսաւորութիւնով։ Զանազան տեսակ լապտերներ այդ սենեակի համար։ Այստեղից մտնում ենք երկու բոլորովին մթին սենեակ։ Մթին է ինչպէս գերեզմանում, բայց Տէր Աստուած, ահա տեսնում ենք ժամացոյցներ, որոնք պարզ ցոյց են տալիս՝ ժամի 10-ի կէսն է, ահա և զանազան խաղալիքներ, աքաղաղներ, ձիեր... միւս սենեակում (նոյնպէս մթին) որը ներկայացնում է վառօդի ամբար, կարդում եմ՝ Արտիլլերիական վառօդ, մոխրագոյն վառօդ (бурый)։ Այդտեղ մթնում լոյս տուող առարկաների ժողովածու է։ Ուրեմն մտնելով վառօդի ամբարը աւելորդ է կրակ վերցնելը և հետեւաբար աներկիւղ։ Չորրորդ սենեակում շարած են ծրագներ. մոմեր ստէարինից, ճարպից, մոմից, զանազան տեսակ մոմակալներ, ջահեր։ Ահա այստեղ դրված են այն բոլոր նիւթերը, որոնցից պատրաստում են մոմեր, ահա միւս տեղը բանուրը ամենքի առաջ թափում է ստէարինից մոմեր, իսկ նրա մօտ մի տիկին ժպիտն երեսին բացատրում է մեխանիզմի կազմուածքը։ Մի քիչ հեռու Նեվեան ընկ. մի մեծ պահարանում, որը շինած է ստէարինից և որը ի դէպ ասած շատ գեղեցիկ է, ներկայացրել է այցելողներին ահագին քանակութեամբ մոմերի տեսակներ։ Պատից կախած են զանազան քարտէզներ, որոնցում որոշ-որոշ գոյներով նշանակված են Ռուսաստանի այն տեղերը, որտեղ մոմերի գործարաններ կան։ Զանազան տեսակ մոդէլներ՝ տակառների, կաղապարների (формы для свѣчей) և այլն։

Կուրսկի Թեմական մոմի գործարանը ուղարկել է զանազան մոմեր ոսկեզօծ և հասարակ, սկսած ամենափոքրիկ մոմերից (80-ը մի ֆունտ) մինչև 25 ֆունտանոց։ Զանազան տեխնիկական հրատարակութիւններ, քարտէզներ (Գուլիշամբարեանի)։ Հարեան սենեակներում զանազան առարկաներ էլէկտրական լուսաւորութեան համար, հրատարակութիւններ էլէկտրական լուսաւորութեան վերաբերեալ։ Մոռացայ ասելու որ դահլիճում կայ և հնագիտական բաժին՝ ժողովածուներ, նկարներ՝ մոմակալների, մոմերի, ջահերի, ճիթաճրագներ (Անդրկովկասը իր տեղը ունի)։ Այստեղից մըտնում էք աշխատաւորի սենեակը՝ լուսաւորված էլէկտրական լուսով։ Անկիւնում դրած չորացած ծաղիկների միջից՝ լուսաւորում են տասնեակ էլէկտրական կանթեղներ, աւելացնելով լոյսը։ Այստեղ դուք պարզ տեսնում էք թէ ինչպէս թոյլ է այդ կանթեղներից առաջացած տաքութիւնը՝ չէ այրում չորացած ծաղիկները։ Բայց, ի հարկէ, էլէկտրական լուսաւորութիւնը անիրագործելի բան է մասնաւոր տների համար, որովհետև չափազանց թանգ կը նստի։ Ինչ ասել կուզէ, որ թատրօններ, հրապարակներ, զօրանոցներ լուսաւորելու համար դա ամենալաւ միջոց է, դաղից գերազանց, թէ լոյսով և թէ անվտանգութեամբ (խօսքս կրակի համար է)։ Վերջապէս մտնում էք նօրմալ դասատունը (нормальный кл.)։ Մի փոքրիկ սենեակ հազիւ 15—25 աշակերտների համար լուսաւորվում է 12 լամպաներով, որոնք կախած են առաստաղից։ Լամպաների աբաժուրները թարս են դրած, այնպէս որ լոյսը ընկնում է առաջ առաստաղի վրա, որը, ի հարկէ, սպիտակացրած է, ապա այնտեղից տնդրադառնում սենեակը։ Ակամայ հիանում էք հաւասար լոյսից, որը շուքներ չէ տալիս սեղանների, աթոռների և գրատախտակի վրա, մի խօսքով համապատասխան մանկավարժա-առողջապահական կանօններին, բայց ցաւը նրանումն է, որ այդպիսի փոքր սենեակ լուսաւորելու համար պիտի կախել 12 լամպա, հանաք չէ.... Դասարանում դրած են նմանապէս վերջին տեսակի, առողջապահական պայմաններին քիչ շատ համաձայն նստարաններ, իսկ պատերից կախած են զանազան պատկերներ, որոնց մէջ և Ս. Էջմիածինը։

Զորրորդ դահլիճի ճանապարհին (ներքնայարկում) շինած է և մի քիչ մռայլ, քիչ բանաստեղծական քարայր, ստալակտիտներով, ջրվէժով, որը լուսաւորած է էլէկտրական լոյսով. քարայրի մի ուրիշ մասը լուսաւորված է կարծես թէ լուսնեակի լոյսով։ Քարայրը խոնաւ է և ցուրտ, ուստի տալ մեզ բանաստեղծական ցնորքներ անկարող է՝ կը մտնենք, ելնենք այստեղից. դեռ այստեղ հասնելու ժամանակ ցուցահանդէսի ծառաները հնչակները ձեռներին յայտնում էին, որ ցուցահանդէսը վերջացել է. ժամը 11 է։ Ելնենք, ուրեմն և մենք։

Պետրոս Զաքարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈԽՈՒՑ ստացանք, յօգուտ զէյթունցի հրկիզեալների 30 րուբլի, որ նուիրել է տիկին Սօֆիա Սիլիկեանց։ Խմբագրատանը եղած 166 ր. 10 կոպ. գումարին աւելացնելով այդ 30 րուբլի, կունենանք այժմ յօգուտ Զէյթունի հրկիզեալների ընդամենը 196 ր. 10 կոպ.։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են, որ մի երիտասարդ կազմարար, Աբրահամ Մալխազեանց, մօտ օրերս թոյլտւութիւն է ստացել Երեւանի նահանգապետից Ալէքսանդրօպօլում մի տպարան բանալու։ Թղթակիցը ուրախութիւն է յայտնում, որ վերջապէս ալէքսանդրօպօլցիք կունենան մի կանօնաւոր տպարան։

—

Ներկայ տարվայ ռուսաց «Нива» շաբաթաթերթի № 2-ի մէջ նկարագրված է մեր հռչակաւոր Տաթեւի վանքը։ Նկարագրութեանը կցված է և վանքի շատ լաւ աջողված պատկերը։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղի քաղաքային դուման աշխատում է քաղաքային պօլիցիականների թիւը 60 հոգով աւելացնել։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Գայանեան օրիորդական դպրոցի օգտին այդտեղ տրված պարահանդէսից գոյացել է 400 րուբլի զուտ արդիւնք։ Բայց արդիւնքը աւելի կը լինէր, եթէ. աւելի եռանդով աշխատէին տոմսակներ ծախել, այն ինչ այս անգամ գրեթէ ոչ ոք չէ հոգացել տոմսակներ ծախելու մասին, քանի որ դպրոցի հոգաբարձութեան և տեսչի մէջ այլ և այլ տարաձայնութիւններ են ծագել։»

—

Վրաց «Իվերիա» լրագիրը հաղորդում է, որ նախկին հաշտարար-դատաւոր, այժմ երդուեալհաւատարմատար, իշխ. Ս. Ցերեթելի, մի խնդիրք է ներկայացրել Պետերբուրգի տպագրական գըլխաւոր վարչութեան, թոյլտւութիւն խնդրելով Թիֆլիսում հրատարակել մի ամսագիր վրացերէն լեզուով «Սաուբարի» (Զրոյց) անունով։ Ամսագրի տարեկան բաժանորդագինը կը լինի 5 րուբլի։

—

Մի և նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ իշխ. Իվ. Մաչաբելի, որը արդէն թարգմանել էր Շէկսպիրի «Համլետ» ողբերգութիւնը, այժմ թարգմանել է նոյն հեղինակի և «Օտելլօ» ողբերգութիւնը, որ տպագրվում է առանձին գրքով։

—

Տաթեւի հռչակաւոր, բայց խարխուլ և անկարգրելի անհոգութեան մատնված վանքը վերանորոգելու համար, Էջմիածնի սինօդի կարգադրութեամբ, որոշած է ծախսել վանքական եկամուտներից 1,000 րուբլի։ Բայց որովհետև այդ վանքը փոքր ինչ կանօնաւոր կերպով վերանորոգելու համար աւելի քան վեց հազար րուբլի է հարկաւոր, ինչպէս հաղորդում է Էջմիածնի «Արարատ» ամսագիրը, ուստի սինօդը վճռել է այդ գումարը ձեռք բերելու համար ժողովարարութիւն բանալ Գանձակի նահանգի հայերի մէջ։

—

Փետրվարի 8-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանի քրէական բաժնում երկրորդ անգամ քննութիւն էր նշանակված Աբրահամ Ամիրխանեանի գործի մասին, որով նա մեղադրում է նախկին «Մեղու Հայաստանի» լրագրի խմբագիր Պետրոս Սիմօնեանցին ամբաստանութեան մէջ։ Չը նայած որ ներկայ էին թէ բոլոր վկաները, և թէ մեղադրվողը, բայց գործի քննութիւնը յետաձգվեցաւ, որովհետև ինքը մեղադրողը ներկայ չէր, և տեղեկութիւն էլ չը կար նրա կողմից դատաստանական հրաւիրագիր ստանալու մասին։

—

Տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ Թիֆլիսում մտադրութիւն կայ հիմնելու մի «ժողովրդական գրադարան»։ Այդ կը լինի առաջին ժողովրդական գրադարանը մեր քաղաքում։ Յիշեալ համակրելի նպատակը իրագործելու համար՝ շուտով կը տրվի մի կօնցէրտ, նախաձեռնութեամբ օրիորդ Կայդանօվայի, որը և այդ գրադարանի հիմնարկութեան նախաձեռնողն է։

—

Յօգուտ Զէյթունի հրկիզեալների ստացանք Թիֆլիսաբնակ պ. Յովհաննէս Շահլամեանից 15 րուբլի 50 կ., որը նա հանգանակել է իր ծանօթների մէջ։ Խմբագրատանը եղած նախկին 196 րուբլի 10 կօպէկի հետ միասին կը լինի ուրեմն այժմ 211 րուբլի 60 կօպէկ։

—

Ռուսաց դրամատիկական խումբը փետրվարի 7-ին ներկայացրեց «Տրօգիրի զօրապետ» դրաման, հեղինակութիւն Ավերկիեվի։ Պիէսայի բովանդակութիւնը հետաքրքիր է, և հանդիսականը լարված ուշադրութեամբ հետեւում է, թէ ինչպէս Դալմատիայի ազատ և անկախ որդին, և ինքնապաստան բարօնը, պատրաստ է իր պատւի համար արին թափելու, և թէ ինչպէս նա մինչև անգամ իր սիրած աղջկան զոհում է իր վրէժխնդրութեան զգացմունքին։ Վրէժխնդրութիւն և հայրական զգացմունք—ահա այն բոլորը, որոնք կռւում էին պիէսայի գլխաւոր հերոսի մէջ, որի դերը մեծ աջողութեամբ կատարեց պ. Ֆադէեվ։ Հասարակութիւնը ոգեւորված ծափահարութիւններով վարձատրեց դերասաններից մի քանիսին իրանց լաւ խաղի համար, և պ. Ֆօրկատտիին, բեմի գեղեցիկ սարքի համար, որը պատրաստված էր յատկապէս այդ ներկայացման առիթով։

—

«Աղբիւրի» խմբագրութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել, որ «Աղբիւրի» № 2 լոյս տեսաւ և ուղարկվեցաւ բոլոր բաժանորդներին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՈՅԺ

—

1870 թւականի ֆրանս-պրուսական պատերազմից յետոյ, Գերմանիան պարծանքով գոչեց՝ «Յաղթողը ժողովրդական դպրոցի վարժապետն է։» Այդ նշանաւոր ֆրազան, որ էլէկտրական ազդեցութիւն էր գործում ամեն շրջաններում, նրանից յետոյ պատմական նշանակութիւն ստացաւ։ Այդ ֆրազան, որ իր մէջ պարունակում էր ժողովրդական կրթութեան խնդիրը, իր վրա դարձրեց եւրօպական շատ պետութիւնների, մանաւանդ Ֆրանսիայի ուշադրութիւնը։ Յաղթված Ֆրանսիան, որ ստիպված էր մի և նոյն ժամանակ և իր անկման մասին ողբալ, և մտածել հայրենիքի ապագայի մասին, սկսեց աւելի լուրջ ուշադրութիւն դարձնել այն պայմանների վրա, որոնք միայն կարող էին երկրի դրական բարօրութիւնը և ոյժը կազմակերպել։ Այդ պայմաններից ամենագլխաւորներից մէկը համարվեցաւ ժողովրդական կրթութեան գործը, որի համար առանձին եռանդով աշխատում են եւրօպական համարեա բոլոր երկիրները։ Ֆրանս-պրուսական պատերազմից առաջ Ֆրանսիան ժողովրդական կրթութեան գործի վրա ծախսում էր $6^1/_2$ միլիօն ֆրանկ. այդ գումարը 1887 թւին արդէն հասաւ մինչև 84 միլիօն ֆրանկի։ Եւ այդ մի այնպիսի նշանաւոր առաջադիմութիւն է է, որ պատիւ է բերում ֆրանսիական հանրապետութեան։ 1884 թւին Ֆրանսիան ունէր 78 հազար տարրական դպրոցներ, որոնց մէջ ուսանում էին $5^1/_2$ միլիօն հոգի։ Բայց դրանով չէ բաւականանում Ֆրանսիան, և ամեն ջանք գործ է դնում բանալու ամեն տեսակ դպրոցներ, ժողովրդի կրթութեան գործը արագ քայլերով առաջ մղելու համար։

Նոյն հարցի վրա առանձին ուշք է դարձրել և Գերմանիան. իշխան Բիսմարկ, ոչ թէ միայն ընդհանրապէս լուսաւորութեան, այլ նոյն իսկ բուն ռազմագիտական տեսակէտից, ինչպէս նա ակնարկեց այդ մասին և իր վերջին ճառում, աշխատել է Գերմանիայի ժողովրդական լուսաւորութեան գործի համար։ Գերմանիան այժմ կարող է պարծանքով մատնանիշ անել իր ժողովրդական դպրոցների վրա, որոնց թիւը 57 հազարի է հասնում, և որոնց մէջ սովորողների թիւը 7 միլիօն է։ Միջնակարգ դպրոցների թիւը այդ երկրում հասնում է 1,000, որոնց մէջ սովորում են 200 հազար երիտասարդներ. աւելացրէք դրա վրա 30 հազարից աւելի երիտասարդներին, որոնք սովորում են համալսարաններում, այլ և զանազան մասնագիտական դպրոցները, և այն ժամանակ հասկանալի կը լինի, թէ ինչ դրութեան մէջ է ժողովրդական կրթութեան գործը այդ երկրում։ Այդ երկու մեծ երկրների օրինակին հետեւում են եւրօպական շատ ուրիշ երկիրներ։ Եւ այդ է այն հաստատ հիմքը, որի վրա յենվում է մարդկութեան բարօրութիւնը։ Ժողովրդական կրթութիւնը կը բանայ ազգերի առաջ գեղեցիկ ապագայ։ Այսօր եւրօպական դիպլօմատիայի զօրեղ ներկայացուցիչները պարծենում են իրանց հայրենիքի ժողովրդական կրթութեան գործով, պատերազմական, բուն ռազմագիտական տեսակէտից, այսօր այդ կրթութեանը շատ տեղ ոյժ են տալիս, ռազմագիտական տեսակէտներով,—բայց այդ ժամանակաւոր դրութիւն է. նոյն իսկ այդ կրթութիւնը գուցէ շատ մօտիկ ապագայում կը փոխի իրերի դրութիւնը, և այն ժամանակ անկասկած ժողովրդական դպրոցի գլխաւոր արժէքը ոչ թէ պատերազմի դաշտի վրա տարած յաղթանակի մէջ կը պարունակվի, այլ այն բարոյական և տնտեսական բարիքների մէջ, որը նա կը տայ մարդկութեանը...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Կ. Պօլսից, յունվարի 30-ից, հեռագրում են մայրաքաղաքի լրագիրներին, որ Սիրիայում և Թիւրքա-Հայաստանում առաջ են եկել ծանր անկարգութիւններ։

—Գերմանական թագաժառանգի հիւանդութեան մասին կրկին սկսեցին հաղորդել հանգստացուցիչ լուրեր։ Սակայն վերջին օպերացիայից յետոյ ևս Բերլինում կարծում են, որ վտանգը անցած չէ կարելի համարել։

—Ռումինիան իր զօրքերը կենտրօնացնում է գլխաւորապէս երկրի արեւելեան սահմաններում։

—Մաքսահարկերի բարձրացնելը սկսվեցաւ և Իտալիայում. կառավարութեան կարգադրութեամբ արտասահմանեան հացահատիկների մաքսը աւելացաւ։

—Աւստրիական մի քանի լրագիրներ հաղորդում են, որ իշխան Բիսմարկի ճառը լաւ տպաւորութիւն չէ թողել Բօլգարիայում։

—Աւգանական սահմանագլխի որոշման առիթով կայացած հաշտութեան մասին խօսելով անգլիական պարլամենտի մէջ, Գլադստօն յայտնեց որ այդ մի ուշադրութեան արժանի իրողութիւն է, որովհետև սահմանագլխի հարցը միշտ վրդովում էր արեւելքի խաղաղութեան գործը։

—Գահական ճառի պատասխանի առիթով խօսելիս, Սալսբըրի լօրդերի ժողովում յայտնեց, որ ինքն էլ իշխան Բիսմարկի նման, հաւատում է որ խաղաղութիւնը երկարատև կը լինի։

—Վիէննայից գրում են, որ իշխան Բիսմարկի ճառը այնտեղ շատ լաւ տպաւորութիւն է թողել, և անբացատրելի ուրախութիւն է պատճառել աւստրիական դիպլօմատներին։

ԽԱՌԸՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերմանական մի առողջապահական ընկերութիւն մի խնդրագիր է պատրաստել ըէյխստագին ներկայացնելու համար, որով առաջարկում է հարկ դնել կ օ ր ս է տ ի և առողջութեան համար վնասակար այդպիսի բաների վրա։ Ցուրնիւրը ազատ է մնում հարկից, իբրև անվնաս բան կանանց առողջութեան համար։

*
* *

Ոստիկանութեան գլխաւորը Ալտէնբուրգում այս օրերս մի հրաման հրատարակեց, որով արգելվում է բնակիչներին ո ղ ո ր մ ո ւ թ ի ւ ն տ ա լ ա ղ ք ա տ ն ե ր ի ն և զանազան թափառական մարդկանց։ Քաղաքի բնակիչները, որոնք ճշդութեամբ չեն կատարի ոստիկանութեան գըլխաւորի հրամանը, տուգանքի կենթարկվեն։

*
* *

Բիսմարկի ճառը մի անորոշ տպաւորութիւն է թողնում,—ասում է մայրաքաղաքի լրագիրներից մէկը,—արդեօք պատերազմը կը լինի թէ խաղաղութիւն: Այդ առիթով ակամայ մարդ յիշում է այն լեգէնդան, որի հիման վրա հաստատապէս կարելի է ասել, թէ Բիսմարկ պատերազմի դէմ է: Այդ լեգէնդան պատմված է Հաօմում հրատարակված Պիստոնէի գրքում, «Իշխան Բիսմարկի երեք մազեր» վերնագրով: Ահա լեգէնդայի բովանդակութիւնը: 1862 Թւին, Ցեկտօբուրգեան անտառում, Բիսմարկ մի տեսիլք տեսաւ: Նա տեսաւ Վարրային յաղթող Հէրմանին լուսով պատած և կարուկ սուրը ձեռքում: Հէրման ասեց Բիսմարկին՝ «Բիսմարկ, քո ազգասիրութեան համար, ձայների մեծամասնութեամբ, դու ընտրված ես ճակատագրի կամքը կատարող: Դու Պրուսիան կը զօրեղացնես և Գերմանիան կը միացնես: Բայց յիշիր մի բան. դու սուրը կարող ես մերկացնել միայն երեք անգամ. չորրորդ պատերազմը քեզ համար սարսափելի հետևանք կունենայ և գերմանացիները սաստիկ կը ջարդվեն»: Այդպէս ասեց Հէրման, ապա դրեց իր ձեռքերը Բիսմարկի գլխին և, վերջապէս, իր կլորուկ սրով ածիլեց (առանց սապօնի) Նրա ամբողջ գլուխը, երեք մազ միայն Թողնելով. այդ երեք մազերը պէտք է յիշեցնեն Բիսմարկին, որ նա պէտք է խուսափէ չորրորդ պատերազմից: Բիսմարկի առաջին պատերազմը Դանիայի դէմ, 1864 Թւին, երկրորդը՝ Աւստրիայի դէմ 1866 Թւին. և երրորդը, Ֆրանսիայի դէմ 1870 Թւին,—երեք պատերազմներն էլ աջող վախճան ունեցան Բիսմարկի համար: Բայց այդ կախարդական «երեք մազերը» ստիպում են Բիսմարկին յիշել միշտ լեգէնդայի մէջ յիշած գուշակութիւնը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԲԵՌԼԻՆ, 5 փետրվարի: Այսօր, կէսօրին Վիլհէլմ կայսրը ռուսաց զինուորական լիազոր կոմս Գօլենիշչէվ-Կուտուզօվի ներկայութեամբ ընդունեց Կալուգայի գնդի պատգամաւորութիւնը: Ի պատիւ պատգամաւորութեան վաղը կայսրի մօտ ճաշ կը տրվի: Ռէյխստագը ընդունեց երրորդ ընթերցանութեան մէջ սօցիալիստների վերաբերեալ օրէնքների գործադրութեան ժամանակը երկարացնելու օրինագիծը:

ՄԱԴՐԻԴ, 5 փետրվարի: Ժողովին ներկայացրած է մի օրինագիծ, ներմուծվող և տեղական սպիրտը առանձին տուրքի ենթարկելու մասին, 80,100 և 120 պեզիտով՝ իւրաքանչիւր 100 հեկտօմետրից, նայելով Թնդութեանը: Պատգամաւորների ժողովում քննվում էր մի հարցապնդում այն լուրերի առիթով, որոնք վերաբերում են նախկին Թագուհի Իզաբէլլայի և դուքս Մօնպանսիէի գործ դրած խնտրիգաներին՝ Սպանիայում գոյութիւն ունեցող կարգերի դէմ: Մինիստր-նախագահի պատասխանից երևեցաւ, որ լուրերի այժմեան դրութեանը ոչինչ վտանգ չէ սպառնում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 փետրվարի: Խարկօվի ամուսնականութեան առաջնորդ Շիդլօվսկի նշանակված է Օրլօվի նահանգապետ: «Гражданинъ» լրագրի հատով վաճառելը արգելված է:

ՎԻԵՆՆԱ, 6 փետրվարի: «Corresp. de l'Est» լրագրի մէջ տպված է մի նամակ Բեռլինից, որով հաստատ աղբիւրից հաղորդվում է, որ կոմս Շուվալօվ վճռողականապէս իշխան Բիսմարկին դրական առաջարկութիւններ արեց: Բանակցութիւնները շարունակվում են: Ռուսաց ձեռքով Բօլգարիան գրաւելու մասին խօսակցութիւն չը կայ: Նախատեսնում են, որ Գերմանիան և Ռուսաստանը զգալի կերպով միմեանց կը մերձենան: Վիէննայի քաղաքական շրջաններում կարծում են, որ բօլգարական հարցի վերաբերեալ բանակցութիւնները երկար կը տևեն. բայց չեն կասկածում, որ այդ բանակցութիւնները վերջնական համաձայնութեան կը հասցնեն:

ՖԻԼԻՊՕՊՕԼ, 6 փետրվարի: Պրինց Ֆերդինանդի դէմ Թշնամական յուզմունքը Արևելեան-Ռումէլիայում զգալի կերպով աւելանում է:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6 փետրվարի: Բուրգասի գործի առիթով ձեռբակալված չէրնօգօրցիների ազատելը և Բ. Դրան մերժումը՝ առանձին ներկայացուցիչ ուղարկելու Սօֆիա՝ ռուսաց քաղաքականութեան աջողութիւն են համարում:

ԼՕՆԴՕՆ, 6 փետրվարի: Ծովապետ Գիւէտին վերագրվող ճառի առիթով, որը վերաբերում է անգլիական և իտալական նաւատորմի միահամուռ գործողութեանը պատերազմի դէպքում, ծովապետութեան առաջին լորդ Համիլտօն համայնքների ժողովում ասեց, որ ինքը կասկածում է՝ որ այդպիսի մի ճառ ասած լինէր Գիւէտ.

բայց եթէ նա յիրաւի այդ արել է, կը նշանակի նա եղել է միմիայն բարեկամական զգացմունքների արտայայտիչ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 փետրվարի: Սենատի մէջ հարց է յարուցված երդուեալ հաւատարմատարների իրաւունքի մասին, որով նրանք կարող են իրանց բնակութիւնը հաստատել այն նահանգների մէջ գտնվող քաղաքներում, ուր մտցրված են միմիայն հաշտարար ֆիմնարկութիւններ. այլ և հարց է յարուցված այն երդուեալ հաւատարմատարներին պատասխանատուութեան ենթարկելու կերպի մասին, որոնք ապրում են իրանց դատաստանական պալատի շրջանից դուրս, այսինքն, ուղղիչ կարգով, թէ 228 յօդուածի համաձայն: Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրը ներկայացրեց պետական խորհրդին մի նախագիծ, մասնագիտական դպրոց հիմնելու՝ հաղորդակցութեան ճանապարհների տեխնիկի կոչում ստանալու համար. դպրոցը պէտք է ունենայ մի տարվայ դասընթաց. նրա մէջ պէտք է ընդունվեն գիմնազիաներից աւարտածները և երկաթուղիների գործերում վարժվածները: Դպրոցում կաւանդվեն գործնական ինժեներական-շինարարական գիտութիւնները: Պետերբուրգի դումային ներկայացրած է մի նախագիծ՝ Պետերբուրգում բնակարանների վրա տուրք դնելու մասին:

ԲՐԻՒՍԷԼ, 6 փետրվարի: Վերջին շաբաթվայ ընթացքում տարածված լուրերի առիթով, որոնք վերաբերում են բօլգարական հարցի բանակցութիւնների վերանորոգվելուն և այն բանին, որ այդ բանակցութիւնները աջող հետևանք պէտք է ունենան, «Nord» լրագիրը ասում է. «Այդ լուրերը վաղահաս են: Ճշմարիտ է, պետութիւնների մէջ տեղի է ունեցել հայացքների փոխանակութիւն, բայց այդ դեռ ես չէ կարելի համարել բանակցութիւններ: Եթէ եղել էլ են սկզբնական բացատրութիւններ, բայց դըրանց ժամանակ պատահած դժուարութիւնները Թոյլ չեն տալիս նախօրօք ողջունելու, որ այդ բացատրութիւնները բարեյաջող հետևանքի կը հասցնեն»: «Nord» լրագիրը վճռականապէս հերքում է այն, որ իբրև Թէ Ռուսաստանը դաշն է կապում այս կամ այն պետութեան հետ, այլ և այն լուրերը, որոնք հաղորդում են Թէ այդպիսի նպատակի համար սկզբնական բանակցութիւններ են եղել, բստ որում Ռուսաստանը ձգտում է այն բանին, որպէս զի ունենայ գործելու կատարեալ անկախութիւն և ազատութիւն:

ԲԵՌԼԻՆ, 6 փետրվարի: Կայսերական պալատում այսօր ճաշ տրվեցաւ ի պատիւ Կալուգեան գնդի պատգամաւորութեան: Ճաշին ներկայ էին, կայսերական զոյգը, Վիլհէլմ և Լէօպօլդ պրինցները, կոմս Մօլտկէ, գեներալներ՝ Պապէ, Վէրդէր և Լէն, պատերազմական մինիստրը, կայսր Աէքսանդրի անուան նուիրած գնդի հրամանատարը, ռուսաց դեսպանը, և ռուսաց դեսպանատան պաշտօնեաները, ստատս-սէկրէտար կոմս Հէրբէրտ Բիսմարկ և ուրիշ ատեճանաւորներ: Կայսրը և պրինցները ռուսաց համազգեստներ էին հագել, զինուորականները հանդիսազգեստներով էին, և կրում էին ռուսաց շքանշաններ: Երևում էր, որ Վիլհէլմ կայսրը ցանկացել էր տալ այդ ճաշին մի առանձին հանդիսաւոր նշանակութիւն:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 փետրվարի: Անդրբայկալեան շրջանի զինուորական նահանգապետ գեներալ Բարաբաշ նշանակված է Տուրգայի շրջանի զինուորական նահանգապետ: «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը մշակել է մի նախագիծ, որը վերաբերում է գիւղական ռօնավաճառներում տաւար և ձիաներ վաճառելու գործի վրա հսկողութիւն անելուն: «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրութիւնը հարց է յարուցել երկաթագործ գործարաններին առանձին պրէմիաներ տալը դադարեցնելու մասին, տալով այն գործարանատէրերին իրաւունք միմիայն փոխառութիւն անելու պետական բանկերից՝ Թեթև պայմաններով:

ՎԻԵՆՆԱ, 7 փետրվարի: Դիպլօմատիական շրջաններում սպասում են, որ իշխան Բիսմարկի և կոմս Շուվալօվի մէջ տեղի ունեցած բանակցութիւնների շնորհով, Ռուսաստանը շուտով կը դիմի Բեռլինի դաշնագրին ստորագրող բոլոր պետութիւններին պաշտօնական առաջարկութեամբ, որ յայտարարվի Կօբուրգի պրինցի ընտրութեան ապօրինութիւնը, և որ մտադրութիւն կայ այդ յայտարարութիւնը հաղորդել Բ. Դրան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 փետրվարի: «Вѣстникъ Финансовъ» հրատարակել է ֆինանսների մինիստրի մի շրջաբերական փետրվարի 1-ից, որ ուղղված է արքունի պալատներին և կրեդիտային հաստատութիւններին և որով սահմանվում է դեկտեմբերի 21-ի օրէնքի գործադրութեան կարգը, մասնաւոր ընթացիկ հաշիւները տուրքի ենթարկելու մասին:

ԲԵՌԼԻՆ, 8 փետրվարի: Վիլհէլմ կայսրը շնորհեց Կալուգեան գնդի պատգամաւորութեան իւրաքանչիւր անդամին իր լուսանկար պատկերները:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

փետրվարի 5-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. . .	118 ր.	5 կ.	
Համբուրգի վրա 100 մարկ — . .	58 ›	2	›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	46 ›	65	›
Ոսկի — արժէ — . .	9 ›	35	›
Մաքսային կուպօններ — . .	187 ›	75	›
Արծաթ — — — . . .	1 ›	35	›
Բօրսային դիսկօնտներ — .	$6^1/_4$ և $7^1/_4$%		›
Պետակ. բանկ. 5%-տոմս 1-ին շրջանի	99 ›	75	›
— — — — 2-րդ —	97 ›	87	›
— — — — 3-րդ —	97 ›	75	›
— — — — 4-րդ —	97 ›	75	›
— — — — 5-րդ —	97 ›	75	›
— — — — 6-րդ —	— ›	—	›
Նոր 4% փոխառութիւն	81 ›	87	›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	98 ›	50	›
— — 2-րդ —	97 ›	50	›
— — 3-րդ —	97 ›	37	›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	264 ›	—	›
— երկրորդ —	248 ›	—	›
$5^1/_2$% ռէնտա	103 ›	—	›
Ոսկեայ ռէնտա.	195 ›	—	›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	166 ›	25	›
Նոր երկաթուղային ռէնտա . . .	97 ›	75	›
5% գրաւական Թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	165 ›	25	›
Գրաւ. Թղ. Ազնւ. բանկի . . .	97 ›	75	›
$5^1/_2$% գրաւական Թղթեր Խերսոնի կալուած բանկի.	93 ›	75	›
6% գրաւակ. Թղ. Խարկօվի կալ. բան.	101 ›	62	›
— — Պօլտավայի— —	101 ›	—	›
— —Պետ.Տուլսկ.— —	101 ›	—	›
— — Կիեվի — —	101 ›	87	›
— — Մօսկվայի — —	101 ›	50	›
— — Բեսարաբ. Տավր.—	101 ›	—	›
— — Նիժ. Սամար. —	101 ›	—	›
— — Վիլնայի —	101 ›	25	›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ.	99 ›	—	›
— —Քութայիսի-18 և 43 տ.	99 ‹	—	›
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	685 ›	—	›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	265 ›	—	›
Ռիբինսկ-Վօլօգօվի ընկ.	86 ›	—	›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	94 ›	75	›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	94 ›	37	›
Օդէսայի — — .	93 ›	25	›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— ›	—	›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը Թոյլ է:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԺԻՐԱՐԴԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿ-
ՏՈՒՐԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

ԱՄԱՌՎԱՅ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ կանանց և երախաների զգեստների համար:
ԳՈՅՆԱՒՈՐ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ տղամարդկանց զգեստների համար:
Պարուսինա, (քաթան) կօլօմէնկա, մոխրագոյն և սպիտակ բօգօժա, և մուլեսկին՝ կիտելների համար:
Ներկայ Թւի փետրվարի 1-ից բացված է ԲԱԺԻՆ ՑԱՏԿԱՊԷՍ ՄԷԲԷԼԻ և ՎԱՐԱԳՈՅՐՆԵՐԻ համար գործածվող կերպասների:

ԴՕՆՆԷՐ և ԼԷՑՑ

Պահեստի բաժինը ԲԱԳՈՒԻ մէջ, Օլգինսկայա փողոցում:

1—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՔՍԱՏՈՒՆԸ յայտնում է ընդհանուր գիտութեանը, որ այս փետրվարի 11-ից, այսինքն հինգշաբթի օրից, մաքսատան պակգաւզում կը սկսվի աճուրդով վաճառումը իր ժամանակին մաքսը չը վճարած ապրանքների, այն է. ողորկ ապակիներ 28 հատ, 840 քառակուսի վերշօկի մեծութեամբ, 39 չիշ աքսենտ, 52 պուդ երկաթեայ իրեղէններ, շամպանիա գինու 151 շիշ, 1,890 հատ տոպրակներ, 56 պուդ Թիւրքաց ծխախոտի տերևների մէջ, սև առևտրական Թէյի 21 պուդ, մանրացրած ծխախոտի 10 պուդ, սիգարներ 3 պուդ, պապիրօսներ 1 պուդ 30 ֆունտ, ապակեայ ողորկ ամանեղէններ 27 պուդ, գործարանական մի մեքենայ, որ կշռում է 47 պուդ, բամբակի գործուածներ սև գոյնի, 11 պուդ, յատակի համար կաւէ աղիւսներ 42 պուդ, զանազան ապակեղէնների 22 արկղ, արաղ (բիտեր) 181 շիշ, կարմիր գինի 10 տակառ և այլն: Աճուրդից առաջ ապրանքները նայելու ցանկացողները կարող են այդ նպատակով ներկայանալ Մաքսատունը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 11 ժամ, բացի տօն և կիրակի օրերից:

1—1

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Հինգշաբթի, փետրվարի 18-ին, ԱՆԱՏՕԼԻԱ (ANATOLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԲՕՇԷԼ (BOSCHEL) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում Լեմօզլուի տան, Նաբերեժնայա, և Թիֆլիսում պ. Ռէնօյին, նախկին Արծրունի գալլերէում, № 103.

1—4

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES

PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

(ՄԵՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ

Ուրբաթ, 12 փետրվարի, ԲԱԹՈՒՄԻՑ դուրս կը գնայ շոգենաւ MOËRIS (ՄՕԷՐԻՍ) նաւապետ FENEK (ՖԷՆԷԿ) մտնելով Կ. Պօլիս, Զմիւռնիա և Սիրա:

Ագէնտները՝ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԷՆԺԷՐ, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳԷՈՐԳ ՀԷՁՈՒԲԵԱՆ ՀԷՁՈՒԲԵԱՆՑ:

3—3

Լոյս տեսան պիանօի համար կազմած „ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ ԵՒ ՊԱՐԵՐ“ (Trans-Kaukasische Volkslieder und Tänze) ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑԻ:

Գինն է 1 ր., վաճառվում են Թիֆլիսի երաժշտական մագազիններում՝ ՍՈՒՋԱՆԱՃԵԱՆԻ և ԼԱՆԿՕՅԻ:

5—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ 8 Февраля 1888 г.

Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.